

viča). L. Petrović poroča o dveh člankih o politični situaciji v Jugoslaviji v letih 1928—1929, ki sta bila objavljena v sovjetskih revijah. (N. S. Jovanović (Bogdanovskaja) 1. Iz istorii političeskogo krizisa v Jugoslavii v 1928, Novaja i novejšaja istorija, Moskva 1961, št. 4, str. 88—99; 2. Dviženie narodnyh mass Jugoslavii protiv nastuplenja reakcii i monarhofašistkoj diktatury 1928—1929, Učenyje zapiski Instituta slavjanovedenja, Moskva 1962, št. 2, str. 135—170).

V rubriki Beležke poroča N. R. o seminarju za predavatelje zgodovine v Varaždinu od 1. do 5. julija 1966 in F. B. o znanstvenem zborovanju o Prvem zasedanju AVNOJ ter posvetovanju v Pulju o zaključnih operacijah IV. armade in mornarice za osvoboditev leta 1945 v dneh 9. in 10. 1966.

V rubriki Iz instituta so objavljene informacije o zvezah instituta z znanstvenimi ustanovami in znanstvenimi delavci v inozemstvu, o diskusijskih sestankih znanstvenih in strokovnih sodelavcev instituta, o novem vodstvu instituta in o obisku M. Despot v Nemčiji.

Marija Oblak-Čarni

Magdalene Koch, **Der Widerstand der Kommunistischen Partei Österreichs gegen Hitler von 1938 bis 1945**. Neobjavljena disertacija na dunajski filozofski fakulteti, 1964.

V želji, orisati protinacistični boj avstrijskih komunistov je avtorica sprejela dokaj težko nalogo, ki ji je bila le deloma kos. Da je ostalo njeno delo v marsičem nedokončano, kaže med drugim dejstvo, da disertacija zajema le gradivo, zbrano v arhivu avstrijskega odporniškega gibanja, pušča pa ob strani dokumentacijo, dostopno v tujih, predvsem vzhodnonemških arhivih. Avtorica se je tudi preveč skrbno držala časovne omejitve in s tem ostala dolžna odgovore na več vprašanj, ki bi v marsičem osvetlili globljo vlogo KPA v okviru avstrijske rezistence. Tako je žal izostal prikaz protinacističnih prizadevanj avstrijskih komunistov po uvedbi klerofašističnega diktata 12. II. 1934 in pojasnitev takratnega odnosa KPA do ostalega delavskega gibanja. Odpira se tudi vprašanje opredeljevanja Avstrijcev za nacionalno individualnost, kar se je po letu 1934 najbolj zgodaj pokazalo prav pri avstrijskih komunistih ter se povežalo z bojem za avstrijsko državno samobitnost.

Slovenskega bralca zanimajo predvsem podatki, ki govorijo o stikih komunistov s predstavniki slovenskega narodnoosvobodilnega gibanja na Koroškem in njihova primerjava z našimi viri (prim. prepise dokumentov v arhivu Inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani, fasc. 649 in 650). Tako potrjujejo ti podatki vesti o prizadevanjih predvojnega inštruktorja CK KPA za Štajersko in Koroško Bacherja — Andreasa po obnovi partijske organizacije v koroškem Beljaku v začetku leta 1943 ter njegove stike s PK KPS za Koroško novembra tega leta dalje. Da je šlo pri teh razgovorih tudi za vprašanje razmerja in pristojnosti obeh partij, KPS in KPA, na območju južne Koroške, iz disertacije ni videti, pač pa je povzet podatek, da je del beljaških komunistov odklonil sodelovanje s slovenskim narodnoosvobodilnim gibanjem na območju južne Koroške.

Drugo, za nas zanimivo vprašanje je poskus ustanovitve avstrijske Osvobodilne fronte (Österreichische Freiheitsfront = ÖFF), ki se ga Kochova — glede na obsežnost zastavljene naloge — le deloma dotika, in to predvsem na koroškem in štajerskem območju. Opozarja, da je poskus Bacherja in njegovega kroga na Koroškem propadel maja 1944, potem ko je gestapu uspelo zajeti del članov beljaške partijske organizacije, nasprotno pa je uspelo ustanoviti to organizacijo na

Zgornjem Štajerskem. Oris štajerske ÖFF olajšujejo ob tej disertaciji tudi nekateri spominski zapisi, npr. Maxa Muchitscha v zborniku *Aus der Vergangenheit der KPÖ*. Wien 1961, str. 100—103 in njegovo opozorilo o stikih leobenskih komunistov s slovenskimi partizani. Opozarja tudi, da je bila septembra 1943 v zgornještajerskem kraju Krumpfen blizu Trofaicha ustanovna konferenca ÖFF, na kateri so govorili tudi o tesnejših stikih z narodnoosvobodilnim gibanjem na slovenskem Štajerskem. Iz spominov vidnega koroškega revolucionarnega socialista Erwina Schärfa (*Der Neue Mahnruf*. Wien 1965, št. 10) pa je videti, da so bile v deželnem odboru ÖFF za Štajersko in Koroško zastopane vse tri tradicionalne avstrijske politične smeri: poleg njega in socialista Fritza Matznerja, po drugi svetovni vojni namestnika štajerskega deželnega glavarja, sta zastopala KPA njen sekretar Franz Honner, ki je v tem času prišel iz Sovjetske zveze na osvobojeno ozemlje Slovenije (prim. tudi Franz Honner, *Das Leben eines österreichischen Kommunisten*. Wien 1964, str. 34—37), in član CK KPA Friedl Fürnberg, krščanske socialce pa dr. Robert Tschuber.

Dodajmo še, da je povzetek manifesta KPA o obnovi Avstrije in njeni bodoči ureditvi, sprejet na konferenci avstrijskih komunistov v Moskvi 10. in 11. junija 1944, v knjižici *Die Kommunisten in Kampf für die Unabhängigkeit Österreichs*. Wien 1955, dokaj pomanjkljiv, in da je za nadrobnejša proučevanja še vedno potrebna prvotna izdaja tega manifesta v knjižici *Die Wiedergeburt Österreichs*. Moskva 1944 ali pa njegovi takratni ponatisi na ozemlju osrednje Slovenije.

Tone Zorn

Hans Janschitz, **Ferlieferhof**. Ein Bericht über die amtlichen Untersuchungen der Massenmorde in der Schiessstätte Ferlieferhof. Graz (1946), 74 strani.

Pred dvajsetimi leti je v Gradcu izšla knjiga z opisi nacističnih zločinov v Ferlieferhofu. Knjiga je sicer stara, toda v Sloveniji je bila do najnovejšega časa skoraj povsem neznana. Ker vsebuje zelo važne podatke o naši Štajerski, je prav, da o njej napišemo vsaj kratko poročilo. Avtor knjige, takratni graški podžupan, je v njej povzel ugotovitve posebne avstrijsko-sovjetske komisije, ki je maja 1945 raziskovala te zločine. Povzeta so tudi pričevanja očitincev nacističnih zločinov na graškem morišču Ferlieferhof ter v graških zaporih. Omenjen je dalje sestav graškega gestapa in njegova dejavnost. Posebno dragocen je v knjigi 29 strani obsegajoč poimenski (žal nepopoln) seznam žrtev, pokopanih ali pa upepeljenih na graškem pokopališču. Seznam se predvsem nanaša na leta od 1940 do 1943. Žrtve iz Spodnje ali slovenske Štajerske so posebej zaznamovane. Pri večini so navedeni rojstni podatki in dan pokopa, le ob padlih borcih Pohorskega bataljona je v knjigi beležka »12. I. 1943: 65 nepoznanih trupel s Pohorja«.

T. Z.

Carlo Schiffrer, **La Risiera**. »Trieste«, št. 44, julij — avgust 1961. Trst 1961.

Schiffrerjev sestavek Rižarna ni bil objavljen samo v navedeni reviji, ampak je izšel tudi kot poseben odtis v samostojni brošuri. Sestavek obsega 11 strani.

Avtorju je uspelo prikazati vso grozo pravega koncentracijskega taborišča, ki je bilo v Trstu od jeseni 1943 do pomladi 1945. Tržaška Rižarna je bila po obsegu mnogo manjša od drugih zloglasnih nemških koncentracijskih taborišč, po svoji krutosti in nečlovečnosti pa ni prav nič zaostajala za njimi. Okupatorji so spretno prilagodili staro in zapuščeno delavnico novim potrebam in iz nje